

Original Article

นิพนธ์ต้นฉบับ

การสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการ เภสัชกรรมและการบำบัดต่อตัวชี้วัดการดำเนินการ

อารยา ศรีไพโรจน์

งานแผนงาน โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

คณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด (Pharmacy and Therapeutics Committee, PTC) เป็นคณะกรรมการที่สำคัญซึ่งมีบทบาทหน้าที่กำกับดูแลระบบยาในโรงพยาบาล ในประเทศไทยตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการติดตามกำกับและประเมินผลการดำเนินการของ PTC ยังไม่ได้มีการกำหนดขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการติดตาม กำกับและประเมินผลการดำเนินการของ PTC โดยส่งแบบสอบถามในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 452 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วยโรงพยาบาลศูนย์ 25 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 67 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน 360 แห่ง ผลการศึกษาพบว่าประธานและเลขานุการของ PTC ตอบแบบสอบถามกลับร้อยละ 38 และ 68 ตามลำดับ ในส่วนของตัวชี้วัดการดำเนินการ ประธานและเลขานุการของ PTC เลือกตัวชี้วัดการดำเนินการทั้งหมด 14 ตัว ประธานของ PTC เลือกตัวชี้วัดการดำเนินการ 11 ตัว ส่วนเลขานุการของ PTC เลือกตัวชี้วัดการดำเนินการ 8 ตัว อย่างไรก็ตามประธานและเลขานุการของ PTC เลือกตัวชี้วัดที่เหมือนกัน 3 ตัว ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 6 PTC มีอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกรายชื่อและออกจากรายชื่อของโรงพยาบาล ตัวชี้วัดที่ 7 PTC มีเอกสารที่กำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มยาหรือตัดยาออกจากรายชื่อของโรงพยาบาลและตัวชี้วัดที่ 9 PTC มีการรายงานจำนวนรายการยาในบัญชียาของโรงพยาบาล จึงควรพิจารณาตัวชี้วัดการดำเนินการสำหรับ PTC ที่ได้เสนอต่อกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินการของ PTC ต่อไป

คำสำคัญ: ตัวชี้วัดการดำเนินการ, คณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด, โรงพยาบาล

บทนำ

ในปัจจุบันองค์กรของทั้งภาครัฐและเอกชนส่วนใหญ่จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ คณะทำงานต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย

ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้เกิดความโปร่งใส สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นองค์กรของ ภาครัฐก็ได้มีการกำหนดให้โรงพยาบาลภายใต้การกำกับดูแลแต่งตั้งคณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด

(Pharmacy and Therapeutics Committee, PTC) ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการเวชภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพ⁽¹⁾

PTC เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการทำให้เกิดการใช้จ่ายที่เหมาะสม⁽²⁾ โดยบทบาทหน้าที่สำคัญของ PTC คือการรับผิดชอบดูแลกำกับระบบยาในโรงพยาบาล ที่ประกอบไปด้วย การคัดเลือกยา การกระจายยา การจ่ายยา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่มีต้นทุนประสิทธิผลและมีคุณภาพในการรักษาที่ดีที่สุด⁽³⁾

ในปัจจุบันการประเมินผลโครงการ การทำงานขององค์กร หรือคณะกรรมการต่าง ๆ มีการนำตัวชี้วัดการดำเนินการมาเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่ง เพื่อเป็นข้อบ่งชี้ของสถานการณ์หรือสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการณ์ ประโยชน์สำคัญของตัวชี้วัดคือจะทำให้การทำงานมีทิศทาง ตรวจสอบการดำเนินงานได้ตลอดเวลา และใช้ในการวางแผนพัฒนา⁽⁴⁾

ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลได้นำเสนอบทบาท PTC ในโรงพยาบาล⁽⁵⁾ และได้ติดตามตรวจสอบการดำเนินการของ PTC ในประเทศไทยด้วยการสอบถามพูดคุยกับเลขานุการและกรรมการของ PTC แต่ไม่ได้มีการใช้ตัวชี้วัดการดำเนินการมาเป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการทำงานของ PTC และจากการทบทวนเอกสารไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดการดำเนินการสำหรับ PTC ในประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ความคิดเห็นของ PTC ต่อตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการติดตาม กำกับและประเมินผลการทำงานของ PTC

วิธีการศึกษา

การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) นี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 โดยส่งแบบสอบถามไปยังประธานและเลขานุการของ PTC ของ 452 โรงพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยโรงพยาบาลศูนย์

25 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 67 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน 360 แห่ง (จำนวนครึ่งหนึ่งของโรงพยาบาลชุมชนทั้งหมด) โรงพยาบาลชุมชนที่ถูกเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งโรงพยาบาลชุมชนเป็นชั้น ๆ ตามจำนวนเตียงเลือกตัวแทนของโรงพยาบาลจำนวนครึ่งหนึ่งของโรงพยาบาลแต่ละระดับชั้น และใช้ตารางตัวเลขสุ่มในการเลือกโรงพยาบาลที่ศึกษา

ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC จำนวน 35 ตัวชี้วัดได้ปรับเปลี่ยนมาจากตัวชี้วัดคณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัดในประเทศออสเตรเลีย⁽⁶⁾ และปรับให้เหมาะสมกับบริบทของ PTC ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังจัดกลุ่มของตัวชี้วัดตาม 5 บทบาทหน้าที่หลักของ PTC⁽⁷⁾ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดองค์กร เอกสาร และการจัดการด้านการเงิน (5 ตัวชี้วัด)
2. การคัดเลือกยาและการวางแผน (7 ตัวชี้วัด)
3. นโยบายการสั่งยาและข้อมูลข่าวสารด้านยา (9 ตัวชี้วัด)
4. การจ่ายยาและการบริหารยา (7 ตัวชี้วัด)
5. การฝึกอบรม การศึกษาและการสำรวจความพึงพอใจ (7 ตัวชี้วัด)

โดยบทบาทหน้าที่ 1 การจัดองค์กร เอกสาร และการจัดการด้านการเงิน เป็นคำถามที่เกี่ยวกับโครงสร้างของ PTC ในแผนผังขององค์กร เอกสารที่ระบุถึงเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ของ PTC การพิจารณาและอนุมัติการจัดสรรงบประมาณ การรายงานการใช้งบประมาณและเงินบำรุงในการจัดซื้อยา

บทบาทหน้าที่ 2 การคัดเลือกยาและการวางแผน มีคำถามเกี่ยวกับอำนาจของ PTC ในการพิจารณาเข้าและออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล การมีเอกสารและกลไกในการพิจารณาคัดเลือกยา การรายงานจำนวนรายการ สัดส่วนของรายการยา รวมทั้งรายการยาสำหรับแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน และรายการยาที่ stock ที่หอผู้ป่วย

บทบาทหน้าที่ 3 ซึ่งเกี่ยวกับนโยบายการสั่งยา และข้อมูลข่าวสารด้านยา ตัวชี้วัดเป็นคำถามที่เกี่ยวกับการมีตำรับยาของโรงพยาบาล การมี clinical practice guideline รายการยาที่ใช้สำหรับแพทย์เฉพาะทาง การกำกับติดตามการใช้ยานอกบัญชียาของโรงพยาบาล การอนุมัติให้แพทย์สั่งจ่ายยานอกบัญชียาของโรงพยาบาล การศึกษาการใช้ยา การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับยา รวมทั้งการจัดทำรายการยาและราคา

บทบาทหน้าที่ 4 การจ่ายยาและการบริหารยา ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการจ่ายยา ของกลุ่มงานเภสัชกรรม หลักเกณฑ์ในการจ่ายยาสามัญ แทนการจ่ายยาต้นแบบ (therapeutic substitution) การศึกษาความคลาดเคลื่อนทางยา (medication error) และอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (adverse drug reactions) นโยบายการจ่ายยาผู้ป่วยนอกที่เป็นโรคเรื้อรัง และนโยบายการจ่ายยาผู้ป่วยใน

และในส่วนของบทบาทหน้าที่ 5 การฝึกอบรม การศึกษาและการสำรวจความพึงพอใจ คำถามที่เป็นตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดการประชุมนิเทศเกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ ด้านการใช้ยา การส่งเสริมการให้ความรู้การใช้ยาแก่ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ป่วย ผู้ใช้บริการ การจัดหาข้อมูลวิชาการและวารสารเกี่ยวกับการใช้ยาไว้ในห้องสมุดของโรงพยาบาล การสำรวจความพึงพอใจของบุคลากรในโรงพยาบาลและผู้ป่วย

ปรับปรุงแบบสอบถามหลังจากได้สำรวจภาคสนาม

ในเดือนธันวาคม 2545 - เดือนมกราคม 2546 กับ PTC ใน 17 โรงพยาบาล ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ใน 4 จังหวัดใน 4 ภาคของประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ

ผลการศึกษา

ประธานของ PTC ตอบแบบสอบถามกลับร้อยละ 36 ส่วนเลขานุการของ PTC ตอบแบบสอบถามร้อยละ 66 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ในการเลือกตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC โดยประธานและเลขานุการของ PTC ของโรงพยาบาลทั้ง 3 ระดับมีความเหมือนและแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 2 ประธานของ PTC เลือกตัวชี้วัดการดำเนินการทั้งหมด 11 ตัว ส่วนเลขานุการของ PTC เลือกตัวชี้วัดการดำเนินการ 6 ตัว อย่างไรก็ตาม ประธานและเลขานุการของ PTC เลือกตัวชี้วัดที่ 6, 7 และ 9 ในบทบาทหน้าที่ 2 การคัดเลือกยาและการวางแผนเหมือนกัน

ส่วนผลของการเลือกตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC โดยประธานและเลขานุการของ PTC แบ่งตามชนิดของโรงพยาบาล พบว่าตัวชี้วัด ที่ 6, 7 และ 9 ในบทบาทหน้าที่ 2 การคัดเลือกยาและการวางแผนถูกเลือกโดยประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลทุกระดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 การตอบแบบสอบถามกลับของประธานและเลขานุการของ PTC

โรงพยาบาล	จำนวนแบบสอบถามที่ส่ง	จำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับ	
		ประธาน (ร้อยละ)	เลขานุการ (ร้อยละ)
ศูนย์	25	12 (48)	19 (76)
ทั่วไป	67	25 (37)	51 (76)
ชุมชน	360	125 (35)	228 (63)
รวม	452	162 (36)	298 (66)

ตารางที่ ๒ ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ที่สำคัญและได้รับการเลือกจากประธานและเลขานุการของ PTC ส่วนใหญ่ (ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป) จากโรงพยาบาลศูนย์ที่ศึกษา

ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC	ประธาน	เลขานุการ
บทบาทหน้าที่ 1 การจัดองค์กร เอกสาร และการจัดการด้านการเงิน		
ตัวชี้วัดที่ 3 PTC มีหน้าที่พิจารณาและอนุมัติการจัดสรรงบประมาณยาที่จัดทำโดยกลุ่มงานเภสัชกรรม	✓	
บทบาทหน้าที่ 2 การคัดเลือกยาและการวางแผน		
ตัวชี้วัดที่ 6 PTC มีอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกยาเข้าและออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 7 PTC มีเอกสารที่กำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มยาหรือตัดยาออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 9 PTC มีการรายงานจำนวนรายการยาในบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 11 มีการกำหนดรายการยาสำหรับแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน	✓	
ตัวชี้วัดที่ 12 มีการกำหนดรายการยาที่ stock ไว้ประจำหอผู้ป่วย	✓	
บทบาทหน้าที่ 3 นโยบายการสั่งยาและข้อมูลข่าวสารด้านยา		
ตัวชี้วัดที่ 15 มีรายการยาที่จำกัดการใช้โดยแพทย์เฉพาะทางหรือเฉพาะแผนก	✓	
ตัวชี้วัดที่ 21 PTC มีนโยบายให้จัดทำรายการยาและราคาขายของยาทุกตัวในบัญชียาของโรงพยาบาลเพื่อเป็นข้อมูลในการสั่งจ่ายยาในโรงพยาบาล	✓	
บทบาทหน้าที่ 4 การจ่ายยาและการบริหารยา		
ตัวชี้วัดที่ 22 PTC มีการกำกับมาตรฐานการจ่ายยาของกลุ่มงานเภสัชกรรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรม	✓	
ตัวชี้วัดที่ 23 PTC มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายยาสามัญโดยเภสัชกร		✓
ตัวชี้วัดที่ 25 PTC มีนโยบายต่อการป้องกัน การกำกับ การศึกษาหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อนจากยา	✓	
ตัวชี้วัดที่ 26 PTC มีนโยบายต่อการป้องกัน การกำกับ การศึกษาหาสาเหตุของอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา	✓	
ตัวชี้วัดที่ 28 PTC มีการกำหนดเกี่ยวกับนโยบายการจ่ายยาสำหรับผู้ป่วยใน		✓
บทบาทหน้าที่ 5 การฝึกอบรม การศึกษาและการสำรวจความพึงพอใจ		
ตัวชี้วัดที่ 34 PTC มีนโยบายจัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการด้านการรักษาของโรงพยาบาล		✓

การสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัดต่อตัวชี้วัดการดำเนินการ

ตารางที่ 9 ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ได้รับการเลือกจากประธานและเลขานุการของ PTC ส่วนใหญ่ (ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป) จำนวนตามโรงพยาบาลที่ศึกษา

ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC	ประธานและเลขานุการ		
	รพ. ศูนย์	รพ. ทั่วไป	รพ. ชุมชน
บทบาทหน้าที่ 1 การจัดองค์กร เอกสาร และการจัดการด้านการเงิน			
ตัวชี้วัดที่ 1 PTC อยู่ในแผนผังขององค์กรของโรงพยาบาล	✓		
ตัวชี้วัดที่ 2 มีเอกสารที่ระบุถึงเป้าหมาย กรรมการ วัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของ PTC	✓		
ตัวชี้วัดที่ 3 PTC มีหน้าที่พิจารณาและอนุมัติการจัดสรรงบประมาณที่จัดทำโดยกลุ่มงานเภสัชกรรม			✓
บทบาทหน้าที่ 2 การคัดเลือกยาและการวางแผน			
ตัวชี้วัดที่ 6 PTC มีอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกยาเข้าและออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 7 PTC มีเอกสารที่กำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มยาหรือตัดยาออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 8 PTC มีกลไกเพื่อให้มั่นใจว่าเอกสารวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกยาเข้าหรือออกจากบัญชียาของโรงพยาบาลเป็นไปตามหลักวิชาการอย่างถูกต้องและเหมาะสม			✓
ตัวชี้วัดที่ 9 PTC มีการรายงานจำนวนรายการยาในบัญชียาของโรงพยาบาล	✓	✓	✓
ตัวชี้วัดที่ 10 PTC มีการรายงานสัดส่วนของยาที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติต่อยาที่อยู่นอกบัญชียาหลักแห่งชาติ	✓		
ตัวชี้วัดที่ 11 มีการกำหนดรายการยาสำหรับแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน	✓		✓
ตัวชี้วัดที่ 12 มีการกำหนดบัญชีรายการยาที่ stock ไว้ประจำหอผู้ป่วย			✓
บทบาทหน้าที่ 3 นโยบายการสั่งยาและข้อมูลข่าวสารด้านยา			
ตัวชี้วัดที่ 13 มีตำรับยาโรงพยาบาล (hospital drug formulary) ซึ่งเป็นข้อมูลอิสระเป็นกลางและเชื่อถือได้ (independent information) ที่เกี่ยวกับยาที่มีอยู่ในโรงพยาบาลโดยมีการระบุข้อบ่งใช้ ขนาดยา อาการข้างเคียง ราคา ยา เป็นต้น	✓		
ตัวชี้วัดที่ 14 PTC ได้มีนโยบายให้มีการจัดทำหรือใช้ Clinical Practice Guideline สำหรับปัญหาทั่ว ๆ ไป เช่น การติดเชื้อทางหายใจเฉียบพลัน ภาวะท้องเสีย ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ลมชัก การใช้ยาปฏิชีวนะเพื่อการป้องกัน การติดเชื้อก่อนการผ่าตัด	✓		
ตัวชี้วัดที่ 15 มีรายการยาที่จำกัดการใช้โดยแพทย์เฉพาะทางหรือเฉพาะแผนก	✓		✓
ตัวชี้วัดที่ 16 PTC มีการกำกับติดตามร้อยละของการสั่งใช้ยานอกบัญชียาของโรงพยาบาล	✓		
ตัวชี้วัดที่ 20 PTC มีการกำกับเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับยา (drug information bulletin) ในโรงพยาบาลให้เป็นไปตามหลักวิชาการและข้อเท็จจริง	✓		

ตารางที่ 3 (ต่อ) คำชี้วัดการดำเนินการของ PTC ได้รับการเลือกจากประธานและเลขานุการของ PTC ส่วนใหญ่ (ตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป) จำแนกตามโรงพยาบาลที่ศึกษา

คำชี้วัดการดำเนินการของ PTC	ประธานและเลขานุการ		
	รพ. ศูนย์	รพ. ทั่วไป	รพ. ชุมชน
คำชี้วัดที่ 21 PTC มีนโยบายให้จัดทำรายการยาและราคาขายของยาทุกตัวในบัญชียาของโรงพยาบาลเพื่อเป็นข้อมูลในการสั่งจ่ายยาในโรงพยาบาล		✓	✓
บทบาทหน้าที่ 4 การจ่ายยาและการบริหารยา			
คำชี้วัดที่ 22 PTC มีการกำกับมาตรฐานการจ่ายยาของกลุ่มงานเภสัชกรรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรม		✓	✓
คำชี้วัดที่ 25 PTC มีนโยบายต่อการป้องกัน การกำกับ การศึกษาหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อนทางยา (medication error)		✓	✓
คำชี้วัดที่ 26 PTC มีนโยบายต่อการป้องกัน การกำกับ การศึกษาหาสาเหตุของอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (adverse drug reactions)		✓	✓
คำชี้วัดที่ 28 PTC มีการกำหนดเกี่ยวกับนโยบายการจ่ายยาสำหรับผู้ป่วยใน			✓
บทบาทหน้าที่ 5 การฝึกอบรม การศึกษาและการสำรวจความพึงพอใจ			
คำชี้วัดที่ 29 PTC มีนโยบายจัดให้มีการปฐมนิเทศเกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ ด้านการใช้ยาแก่ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ในโรงพยาบาล		✓	
คำชี้วัดที่ 31 PTC มีนโยบายส่งเสริมให้ความรู้ด้านยาแก่ผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการและสาธารณชน		✓	
คำชี้วัดที่ 33 PTC มีนโยบายจัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของบุคลากรในโรงพยาบาลที่มีต่อการดำเนินการของ PTC	✓	✓	
คำชี้วัดที่ 34 PTC มีนโยบายจัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการด้านการรักษาของโรงพยาบาล		✓	✓
คำชี้วัดที่ 35 PTC มีนโยบายจัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการด้านยาของโรงพยาบาล		✓	✓

วิจารณ์และสรุป

การตอบแบบสอบถามโดยประธานของ PTC มีผลตอบกลับเพียงร้อยละ 36 อาจเนื่องจากประธาน PTC มีภารกิจมากหรืออาจไม่ให้ความสำคัญในส่วน

สอบถามและจากการที่เลขานุการของ PTC โทรศัทพ์มาแจ้งให้ทราบ ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำแบบสอบถามส่วนนี้มาวิเคราะห์)

ส่วนผลการตอบแบบสอบถามของเลขานุการของ PTC ร้อยละ 66 พบว่าน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลการตอบแบบสอบถามในงานวิจัยของญานิตา ชูยศสกุล⁽⁸⁾ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Miller

และ Plumridge⁽⁹⁾ พบว่าร้อยละการตอบกลับใกล้เคียงกัน

ตัวชี้วัดการดำเนินการของ PTC ที่เสนอโดยประธาน PTC มีจำนวนมากกว่าตัวชี้วัดที่เสนอโดยเลขานุการ PTC ตัวชี้วัดที่ถูกเลือกโดยประธานและเลขานุการ PTC ที่เหมือนกันคือตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการคัดเลือกยาและการวางแผนจำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ 6 PTC มีอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกยาเข้าและออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล
- ตัวชี้วัดที่ 7 PTC มีเอกสารที่กำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มยาหรือตัดยาออกจากบัญชียาของโรงพยาบาล
- ตัวชี้วัดที่ 9 PTC มีการรายงานจำนวนรายการยาในบัญชียาของโรงพยาบาล

ซึ่งจากผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าประธานและเลขานุการ PTC ของโรงพยาบาลในประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทในการคัดเลือกยา ส่วนตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลของการใช้ยายังได้รับความสำคัญน้อย เหมือนกับผลของงานวิจัยของ Vanaprucks และคณะ⁽¹⁰⁾ ความคิดเห็นของเลขานุการ PTC เกี่ยวกับตัวชี้วัดการดำเนินการที่ต่างจากความคิดเห็นของประธาน PTC พบว่าเลขานุการ PTC ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเภสัชกรให้ความสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายยาสามัญแทนยาต้นแบบโดยเภสัชกร การกำหนดเกี่ยวกับนโยบายการจ่ายยาสำหรับผู้ป่วยใน และการกำหนดนโยบายการสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการด้านการรักษาของโรงพยาบาล แต่ประธาน PTC ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงพยาบาลให้ความสำคัญในส่วนของการจัดสรรงบประมาณ กำหนดรายการยาสำหรับแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน การ stock ยาในหอผู้ป่วย การกำหนดรายการยาที่จำกัดการใช้โดยแพทย์เฉพาะทางหรือเฉพาะแผนก การกำกับมาตรฐานการจ่ายยาของกลุ่มงานเภสัชกรรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรม และนโยบายต่อการป้องกัน การกำกับ การศึกษาหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อนทางยา และ

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ซึ่งตัวชี้วัดที่ประธานเสนอนั้น เลขานุการ PTC อาจจะคิดว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มงานเภสัชกรรม

ประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลชุมชนเลือกตัวชี้วัดที่สำคัญจำนวน 15 ตัวชี้วัด มากกว่าประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปที่เลือก 13 และ 12 ตัวชี้วัดตามลำดับ ประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลศูนย์จะให้ความสำคัญในเรื่องการกำหนดให้ PTC อยู่ในแผนผังขององค์กรของโรงพยาบาลและการมีเอกสารที่ระบุถึงเป้าหมาย กรรมการ วัตถุประสงค์ และบทบาทหน้าที่ของ PTC แต่ประธานและเลขานุการของ PTC ในโรงพยาบาลทั่วไปให้ความสำคัญกับการที่ PTC มีนโยบายจัดให้มีการประชุมพิเศษเกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ ด้านการใช้ยาแก่ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ในโรงพยาบาล และการที่ PTC มีนโยบายส่งเสริมให้ความรู้ด้านยาแก่ผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการและสาธารณชน

ส่วนประธานและเลขานุการของโรงพยาบาลชุมชนให้ความสำคัญในส่วนที่ PTC มีกลไกเพื่อให้มั่นใจว่าเอกสารวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกยาเข้าหรือออกจากบัญชียาของโรงพยาบาลเป็นไปตามหลักวิชาการอย่างถูกต้องและเหมาะสม PTC มีหน้าที่พิจารณาและอนุมัติการจัดสรรงบประมาณยาที่จัดทำโดยกลุ่มงานเภสัชกรรม และในเรื่องที่ PTC มีการกำหนดเกี่ยวกับนโยบายการจ่ายยาสำหรับผู้ป่วยใน

จากผลการสำรวจครั้งนี้ทำให้ทราบความคิดเห็นจากประธานและเลขานุการของ PTC ต่อตัวชี้วัดการดำเนินการ เพื่อให้มีการนำตัวชี้วัดการดำเนินการไปใช้ในการประเมินผลการทำงานของ PTC ควรนำเสนอตัวชี้วัดการดำเนินการต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการติดตาม กำกับดูแลและประเมินผลการดำเนินการของ PTC เช่น สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ประธานและเลขานุการของโรงพยาบาล ศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและขอบพระคุณองค์การอนามัยโลกที่ให้ทุนในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. คู่มือบริหารเวชภัณฑ์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2530. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2530.
2. World Health Organization. WHO medicines strategy 2004-2007: countries at the core. Geneva: World Health Organization; 2004.
3. Holloway K, Green T. Drug and Therapeutics Committees: a practical guide. Geneva: World Health Organization; 2003.
4. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. ดัชนีชี้วัดการประเมินผลการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพตามแผนพัฒนา

- สุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2546.
5. ธิดา นิงสานนท์, กิตติ พิทักษ์นิตินันท์, มังกร ประพันธ์วัฒน์, วิมล อนันต์สกุลวัฒน์. ตรงประเด็น เน้นสู่คุณภาพงานเภสัชกรรมโรงพยาบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: RDP; 2545.
6. Weekes LM, Brooks C, Day RO. Indicators for Drug and Therapeutics Committees. Br J Clin Pharmacol 1998; 45: 393-8.
7. Manyemba J, Dzuda C, Nyazema NZ. Rational drug use (II): Hospital Drug and Therapeutics Committees. Cent Afr J Med 2000; 46: 256-9.
8. Chooyuksakul Y. Utilization of drug information by the Pharmacy and Therapeutics Committee (Master Thesis in Pharmacy (Hospital Pharmacy)), Faculty of Graduate Studies. Bangkok: Mahidol University; 1999.
9. Miller BR, Plumridge RJ. Drug and Therapeutics Committees in Australian hospitals: an assessment of effectiveness. Aust J Hosp Pharm 1983; 13: 61-4.
10. Vanapruks V, Cherdchu C, Ratanacharn O, Kitejaroen A, Plubrukarn R, Chanjongjaroenchai V, et al. Situation analysis: review of rational drug use in hospitals. Bangkok: World Health Organization; 2000.

Abstract The Opinion Survey of Pharmacy and Therapeutics Committees (PTCs) on Performance Indicators

Araya Sripairoj

Planning Unit, Maharaj Nakornsrihammarat Hospital

Journal of Health Science 2006; 15:883-90.

Pharmacy and Therapeutics Committee (PTC) is the important committee in the hospital that manages and monitors hospital drug system. Performance indicators as a tool to monitor and evaluate PTC in Thailand have not been collectively agreed upon. The objective of this study was to investigate PTC performance indicators for Thai PTCs by using a questionnaire survey. Questionnaires were distributed in February 2003 to PTC chairpersons and secretaries in 452 hospitals with 36 percent and 66 percent response rate, respectively. Fourteen performance indicators (PIs) were considered to be important by either the DTC chairpersons or secretaries, 11 were regarded important by DTC chairpersons and 6 by DTC secretaries and 3 PIs (PI 6: Is DTC authorised to select drug to be excluded and included in the hospital drug list?, PI 7: Does DTC have a good document providing criteria for addition and deletion of drug in the hospital drug list? and PI 9: Does DTC report the list of drug included in the hospital drug list?) were commonly recommended by both DTC chairpersons and secretaries in all hospitals. PTC performance indicators should be forwarded to the Department of Health Service Support; the Office of Permanent Secretary in the Ministry of Public Health, Thailand and stakeholders for consideration.

Key words: performance indicator, pharmacy and therapeutics committee, hospital